VIATGE D'ESTUDIS A MALLORCA
20-26 D'ABRIL 2022

DOSSIER DE TEXTOS

1. CARACTERITZACIÓ DIALECTAL DEL MALLORQUÍ (Eloi Bellés)
2. JAUME I – *LLIBRE DELS FETS*
3. BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL - CASTELL DE BELLVER
4. JOSEP CARNER - MALLORCA
5. LLULL, IL·LUMINACIÓ DE RANDA
6. ALBERT CAMUS AL CLAUSTRE DE SANT FRANCESC
7. LLULL, DESCONHORT (FRAGMENT)
8. JOSEP PLA AL BORN
9. JORGE LUIS BORGES – LA CATEDRAL
10. MULTIPLICACIÓ DELS PANS I ELS PEIXOS (Mc. 6,30-44)
11. CARTA DE L'ARXIDUC LLUÍS SALVADOR A VERDAGUER
12. ARXIDUC LLUÍS SALVADOR, *LO QUE SÉ DE MIRAMAR*
13. CANT DE RAMON
14. JOAN ALCOVER, MIRAMAR
15. RUSIÑOL, MIRAMAR
16. LLULL, "DE LA VIDA EN LA QUAL ESTAVA BLAQUERNA EN SON ERMITATGE"
17. VERDAGUER, PREFACI A LES *PERLES D'AMIC I AMAT* (FRAGMENT)
18. JULIO CORTÁZAR - EL MIRADOR DE L'ARXIDUC
19. COSTA I LLOBERA – EL PI DE FORMENTOR
20. *LLIBRE DE LES BÈSTIES* – ADAPTACIÓ
21. POLLENÇA – PUIG DE MARIA

Aula de Literatura i Meditació
LA PARAULA QUE ENS CONSTRUEIX

UNIVERSITAT DE BARCELONA
Facultat de Filologia
Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

filcat

1. CARACTERITZACIÓ DIALECTAL DEL MALLORQUÍ (Eloi Bellés)

El **mallorquí** o català de Mallorca és un (sub)dialecte consecutiu del català, que es filia amb el dialecte baleàric, dins del macrobloc del català oriental. És fruit de la colonitzaciócatalana de l'illa al segle XIII. Tot seguit n'explicarem les característiques principals.

1. FONOLOGIA

a. Vocalisme tònic

El mallorquí —com bona part del baleàric— té un sistema vocàlic tònic de 8 elements, que són els del quadre del costat.

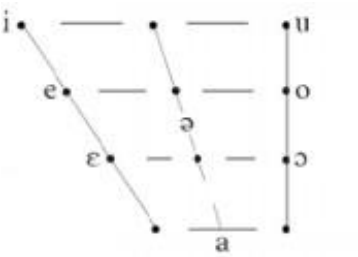

Aquest sistema, amb una /ə́/ tònica era el general en tot el català oriental fins a finals de l'Edat Mitjana.

b. Vocalisme àton

En aquest cas, el mallorquí té un sistema àton de 4 elements:

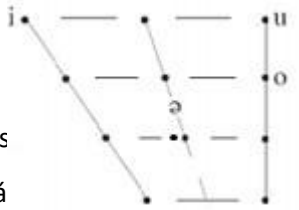

Les [á], [é], [ɛ́] tòniques en posició àtona esdevenen ə: [kázə] [kəzə́tə]. En algunes formes verbals arizotòniquesi en neologismes cultismes és possible de mantenir la [e] en posició àtona: [estodjá [neðávə].

A diferència dels altres dialectes del català oriental, però, les [o], [ɔ] no redueixen a [u] sinó que es mantenen en [o]: [kótʃo] —> [kotʃə́t].

En els esdrúixols acabats en –ia la –a s'elideix: *histori, cienci,* etc.

c. Consonantisme

Com tot el baleàric el mallorquí manté el fonema /v/, és a dir, no és betacista: [vákə], [kəváʎ], etc. A més, és un dialecte ioditzant, és a dir, en aquells grups llatins –C'L- -G'L-i TY el resultat és [j], no [ʎ][1]: [vərméj], [uj]. Finalment cal fer notar que elideix sistemàticament qualsevol –r final, fins i tot en monosíl·labs: [əs kɔ́], 'el cor', [sa mà], 'la mà', [kəntá], 'cantar'.

---

[1] Cal no confondre-ho amb el *ieisme*, ço és, confondre [ʎ] per [j]: [jíβrə], 'llibre'.

D'altra banda, són ben conegudes les assimilacions: [pɔppá], 'poc pa', [disáttə], 'dissabte'i les dissimilacions: [pitsínə], 'piscina', del mallorquí.

2. MORFOLOGIA

a. Morfologia nominal

Un dels trets més destacats de tot el dialecte baleàric és la presència de l'article *salat* derivat de IPSU, IPSA > *es* (*so* darrera *amb*: amb *so* cotxo), *sa, s'*, excepte a Pollença, que té article derivat de ILLU, ILLA. En els llocs on s'usa l'article *salat* conviu amb el *literari*en mots singulars o importants: *el Déu, la Seu, la mar,* etc.

b. Morfologia verbal

El morf de primera persona del singular de present d'indicatiu és **zero** en tots els casos: *jo cant, jo perd, jo dorm...* també *jo obr, jo compr*, etc. A més, es manté la vocal temàticadels verbs de la classe I, alhora que el subjuntiu en *–às –assis*, etc.: *cantam, cantàs, jugau,*etc. Tot i que en recessió, també es manté la forma de perfet simple —excepte en la primera persona: *cantares, jugàrem,* etc.

3. SINTAXI

Cal destacar, en primer lloc, la pervivència—cada dia més residual— de l'ús d'*esser* com a auxiliar: *som vengut*. Menys en retorcés es troba la concordança del participi, sobretot quan el terme és un pronom: *les he trobades [les claus],* com també la no concordança del verb *haver-hi* —abans, cap inacusativa concordava.

En les combinacions clítiques se segueix l'ordre CD + CI: *la te duré*, *el vos diré*, etc. A més, en els verbs amb enclisi l'accent recau damunt del pronom: *cansar-sé.*

4. LÈXIC

En el lèxic mallorquí hi abunden arcaismes i peculiaritats lèxiques. Ací n'hi ha una tria:

al·lot, -a, 'noi, -a' *arena*,
'sorra' *berenar*, 'esmorzar'
blat de les índis, 'blat demoro'

bòtil (o pitxer), 'ampolla'
calces, 'mitges'
calçons, 'pantalons'
capell, ' barret',
escurar, 'rentar plats'

granera, 'escombra',*llinatge*,
'cognom' *tassó*, 'got'
torcar, 'eixugar'
trempar, 'amanida'

2. JAUME I – *LLIBRE DELS FETS*

47 E, passat mig any, nós fom a Tarragona. E volc nostre Senyor que, menys de cort, que nós no havíem manada, foren ab nós la major partida dels nobles de Catalunya, e per nom: Don Nuno Sanxes, qui fo fill del comte Don Sanxo, e En Guillem de Montcada e el comte d'Empúries e En Ramon de Montcada e En Guerau de Cervelló e En Ramon Alamany e En Guillem de Clarmunt e En Bernat de Sancta Eugènia, senyor de Torroella. E convidà En Pere Martell, ciutadà de Barcelona e que sabia molt de mar, a nós e a tots aquells nobles qui eren aquí ab nós. E, sus quan nós haguem prop de menjat, llevaren-se paraules entre ells. E dixem quina terra era Mallorques ni quant té son regne. E demanaren-ho a En Pere Martell, per ço con era còmit de galees.[1] E En Pere Martell dix-los que els en diria noves, per ço car ja hi havia estat una vegada o dues. E afaiçonava[2] que l'illa de Mallorques tenia tro a tres-centes milles que la volvien entorn, e Menorca era contra la part de Sardenya (contra aquella illa que era a la part de grec)[3] e Eivissa, que era a la part de garbí;[4] e Mallorca era cap de les altres illes, e faïen ço que el senyor de Mallorques los manava; e havia-hi una altra illa en què habitaven sarraïns, que havia nom la Formentera, e era prop d'Eivissa; e havia de freu[5] de mar entre Eivissa e la Formentera una milla.[6]

E, quan haguem menjat, vengren denant nós e dixeren:

—Senyor, nós havem demanat a En Pere Martell de ço que creem que a vós plaurà, d'una illa que ha nom Mallorques. E en aquella illa ha rei, e dejús aquell regne ha altres illes, Menorques e Eivissa, e aquestes són subjugades al rei de Mallorques. E ço que Déus vol no pot negú desviar ni tolre, e plaer-vos ha, e tindrem per bo que vós aquella illa conquirats per dues raons: la primera, que vós ne valrets més e nós; l'altra, que serà cosa meravellosa a les gents que oïran aquesta conquesta que prengats terra e regne dins en la mar, on Déus lo volc formar.

E nós escoltam les llurs paraules, e plagueren-nos molt. E responem-los:

—Molt som pagats d'aquest pensament que nós veem fer a vosaltres, e per ço que nós hi hajam a fer no romanga.

Ms. 1, foli 27r de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (1343)

58 E, feita aquesta oració, venc-nos un pensament: que així con era acordat per los nobles barons e per aquells qui sabien de mar que arribàssem a Pollença e nós que demanàssem en aquella galea on nós anàvem si havia negun hom qui fos estat en Mallorques ni en l'illa. E, quan aquesta paraula haguem demanada, respòs-nos en Berenguer Gairan, còmit de la galea, que ell havia estat en la terra. E demanam-li quins ports havia de prop de la ciutat, de part envers Catalunya. E dix-nos que aquí havia un puig lluny de la ciutat, tres

[1] Còmit de galeres, o sia el capità. No fou sinó més endavant que prengué el significat més corrent d'oficial que comandava la xurma.
[2] Calculava.
[3] Grec, és a dir vent del nord-est.
[4] Garbí, és a dir vent del sud-oest. Els vents es designaven amb aquests noms.
[5] Freu: estret, braç de mar entre dues terres.
[6] La distància entre Eivissa i Formentera és bastant més gran, és a dir prop de 10 Km.

llegües per terra e per mar vint milles, e aquell puig havia nom la Dragonera,[7] e no es tenia ab la terra ferma de Mallorques, e que hi havia un pou d'aigua dolç; e, quan ell hi fo una vegada, los seus mariners ne tragueren aigua. E prop de la terra havia un puget que no es tenia ab la terra, que havia nom Pantaleu;[8] e havia de la terra tro a aquell puget un gran tret de ballesta. E nós dixem-li:

—Doncs, per què demanam nós altre lloc en què arribem, sinó en aquell, pus aigua dolç hi havem e que hajam bon port en què poran refrescar los cavalls a pesar dels sarraïns? E aquí venrà tot nostre estol, e aquí porem fer bon ardit a qual part nós vullam.

E dixem-los que faessen vela ab lo vent de Proença,[9] e ab aquell vent que hi porien entrar. E faem vela e dixem a la galea que dixés a les naus que faessen vela, que nós érem aquells que havíem feita vela, e que ens seguissen tots al port de la Palomera.[10] E faeren sempre tots vela quan a nós la veeren fer.

(E vejats la virtut de Déu qual és: que ab aquell vent que nós anàvem a Mallorques no poguérem pendre a Pollença, així con era emprès; e ço que cuidàvem que ens fos contrari nos ajudà: que aquells llenys que eren àvols d'orses[11] tornaren tots ab aquell vent a la Palomera, on nós érem, que anc lleny ni barca no s'hi perdé ni en fallí negú.) E entram lo primer divenres de setembre al port de la Palomera[12] e entrò al dissabte a la nuit haguem tots nostres llenys cobrats.

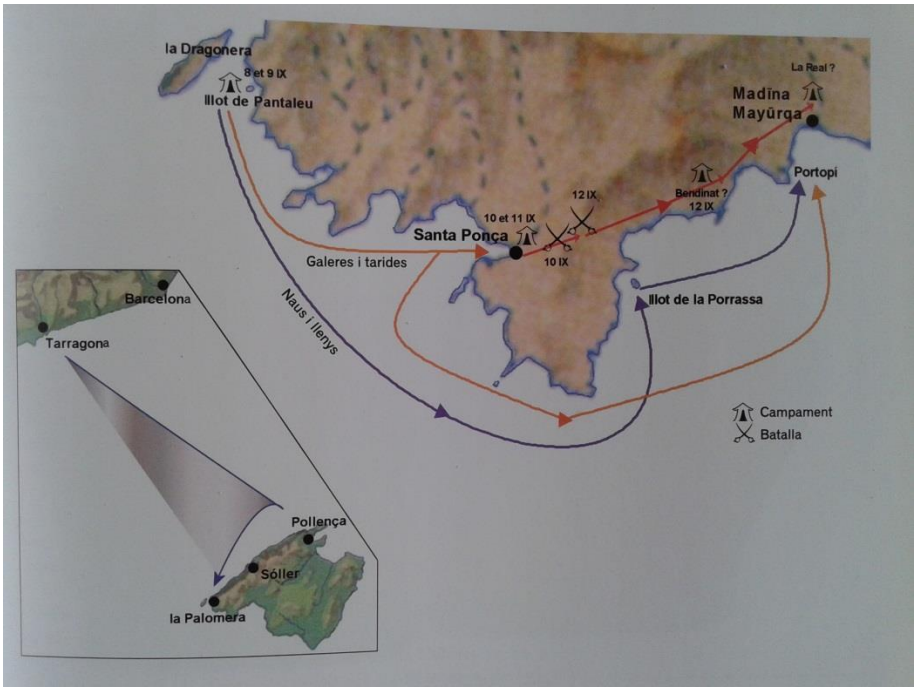

Mapa de les operacions del desembarcament (8-14 setembre 1229)

[7] La Dragonera és una illeta en la costa ponentina de Mallorca, davant el cap Grosser, a una trentena de quilòmetres de la ciutat.

[8] El Pantaleu és una altra illeta, més petita que la Dragonera i més a prop de la costa.

[9] Tramuntana.

[10] Topònim en desús que designa el conjunt format per l'illa de sa Dragonera, l'illot des Pantaleu i el que actualment és el port de Sant Telm.

[11] Orsa: Planxa que algunes embarcacions de vela duen sota la carena, o al costat, per tal de no caure a sotavent i augmentar l'estabilitat.

[12] Recordem que l'estol havia partit de Salou el dimecres 6 de setembre. Van tocar terra, doncs, el divendres dia 8.

3. BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL - CASTELL DE BELLVER

Endevino la llum i la tonada
del cel i el bosc que novament retrobo.
Clemència de les pedres i les fulles!
El meu nom estranger torna a ésser vostre,
en un càntic recent de nova gràcia!
Viva malenconia de paraules
en esveltesa blanca de les ales
de cels vibrants i solituds perdudes
sobre la llunyania de les ones!
Pedres del bosc, murmuri de les fulles,
només els ulls altra vegada saben
els silencis antics entre nosaltres.
És oblidat el somni que us perdia
-confidència dispersa en lluminàries-
cendra als carrers, i els lliris no florien,
la finestra a una pluja mig sotmesa.
La plana estèril lluny de mi moria.
Migdia impur afalagà la plana.
El sol desig em torna al temps ingenu
d'abans d'aquest silenci i d'aquest somni.

Barcelona, maig 1934 (*Imitació del foc*, 1938)

4. JOSEP CARNER - MALLORCA

Jo he vist altra vegada l'illa gentil, els graves[13]
cimals de cendres pàl·lides, els cels asserenats,
les boires gracioses qui tresquen pels serrats
i les ovelles lentes damunt les penyes braves.

Els vells molins qui giren llurs ales d'aus esclaves,
els garrofers qui dormen, immensos, aclofats,
les oliveres grises eixint de roques blaves
i les humils casetes qui vetllen els sembrats.

Els macs,[14] entre les verdes pendents, rodoladissos,
la gran quietud dels aires, els caminets feliços,
i sempre en una franja molt fina al meu davant,

la mar, enllà de totes les coses, infinita,
qui, com la mare plena d'amor pel seu infant,
somriu amb complacència i orgull, però medita.

Josep Carner, *Llibre de sonets*

[13] Greus
[14] Còdols

5. LLULL, IL·LUMINACIÓ DE RANDA

14. Després d'això, Ramon va pujar a una muntanya no gaire allunyada de casa seva,[15] a fi de contemplar-hi Déu més tranquil·lament. Quan encara no hi havia estat una setmana completa, succeí un cert dia, mentre mirava atentament el cel, que de sobte el Senyor il·lustrà la seva ment, donant-li la forma i manera de fer el llibre —mencionat més amunt— contra els errors dels infeels.[16]

Donant per això infinites gràcies a l'Altíssim, Ramon davallà d'aqueixa muntanya i, tornant a la dessusdita abadia,[17] hi començà a ordenar i escriure aquell llibre, que primer anomenà *Art major* i més tard *Art general*.[18] Sota aqueixa Art escrigué després molts de llibres, com direm més avall,[19] en els quals explicava extensament els principis generals aplicant-los als més específics, segons la capacitat de la gent senzilla, tal com l'experiència li havia ensenyat.

En haver compost aquest llibre seu en aquella abadia, Ramon pujà altra vegada en la dita muntanya, i en el lloc mateix on tenia posats els peus quan el Senyor li havia mostrat el sistema de l'Art en aquella muntanya, es va fer construir un ermitatge,[20] on va habitar sense interrupció per un espai de quatre mesos o més, dia i nit pregant Déu que, per la seva misericòrdia, dirigís pels camins de la prosperitat tant ell com l'Art que li havia donat a honor seu i a profit de la seva Església.

15. Mentre estava en el dit ermitatge, vengué cap a ell un pastor d'ovelles, jove amb cara agradable i alegre, dient-li en una hora tantes coses i tan bones sobre Déu, el cel, els àngels i altres assumptes que qualsevol altre home difícilment hauria pogut tractar en dos dies sencers.

I quan aquell pastor va veure els llibres de Ramon, es va posar de genolls i els va besar, regant-los amb les seves llàgrimes i dient a Ramon que aquells llibres aconseguirien moltes coses bones per a l'Església de Crist. A més a més, aquell pastor va beneir Ramon amb moltes benediccions com a profètiques, persignant el seu cap i tot el seu cos amb el senyal de la creu, i després se'n va anar.

Ramon, emperò, considerant totes aqueixes coses, es va quedar meravellat, puix mai no havia vist aquell pastor abans, ni havia sentit parlar d'ell.[21]

Ramon Llull, *Vida de mestre Ramon*, a cura d'Anthony Bonner, Barcelona: Barcino, 2013.

---

[15] El text català medieval, altra vegada més precís en qüestions locals, especifica que es tracta del puig de Randa, que s'alça solitari 543 m sobre la plana, a poc més de vint quilòmetres de Palma.

[16] Aquesta escena és representada a l'angle superior esquerre de la quarta miniatura del *Breviculum* (vegeu la làmina IV). La «forma i mètode», com es dedueix no sols de la frase mateixa, sinó també de l'obra escrita com a resultat de la seva troballa (vegeu el paràgraf següent) només es pot referir a l'estructura de l'Art. Els fonaments conceptuals teològics, filosòfics i naturals ja eren presents al *Llibre de contemplació*; el problema era com donar forma a tot plegat i fer-ho demostrable a musulmans i jueus. El convenciment de Llull que l'Art li havia estat donada per Déu és clar a partir d'altres passatges de la *Vida* (§ 16, 18, 19, 22, 23, 24), i també d'altres molts passatges de les seves obres. Aquest fet li va valer el títol de *Doctor illuminatus*. Habitualment se situa la il·luminació de Randa a l'any 1274, cosa que significa que Llull tenia al voltant de quaranta-dos anys quan va començar la part principal de la seva tasca vital. Aquest començament va coincidir amb el final de la de Tomàs d'Aquino i de Bonaventura, que van morir aquell mateix any.

[17] La traducció catalana antiga, com també alguns dels testimonis llatins de la *Vida*, especifica de nou que es tractava de l'abadia de la Real.

[18] El primer títol es refereix a l'*Ars compendiosa inveniendi veritatem* o *Art abreujada d'atrobar la veritat*. *Art general* és un terme genèric que Llull va començar a usar a partir del 1294 per referir-se a l'Art com a sistema, malgrat que cap obra individual no va dur aquest títol fins a l'*Ars generalis ultima* de 1305-1308. Sobre la possibilitat de considerar-les noves edicions del millor llibre del món per a la conversió dels infidels.

[19] Fa referència a la llista d'obres afegides en apèndix a la *Vida* a l'*Electorium*.

[20] L'Oratori de Cura, del qual s'encarreguen frares franciscans, ocupa actualment el lloc del puig de Randa on es creu que Llull va fer construir el seu ermitatge.

[21] Aquesta segona il·luminació —o segona etapa de la il·luminació prèvia— amb l'aparició del misteriós pastor angèlic, és representada a la part central de la quarta miniatura del *Breviculum* (vegeu la làmina IV).

6. ALBERT CAMUS AL CLAUSTRE DE SANT FRANCESC

Allà hi havia tot el meu amor a la vida: una passió silenciosa pel tot qual anava tal vegada a escapar-se'm, una amargor sota una flama. Cada dia, abandonava aquest claustre gairebé arrabassat de mi mateix, inscrit per un breu instant en la durada del món. I sé molt bé per què pensava llavors als ulls sense mirada dels Apol·ló dòrics o en els personatges ardents estàtics de Giotto. En aquell precís moment vaig comprendre en veritat què em podien aportar aquestes contrades. M'admira que puguin trobar-se, a la riba del Mediterrani, certeses i regles de vida, que satisfacin la raó i per això justifiquin un optimisme i un sentit social. Pel que llavors em cridava l'atenció no era un món fet a la mida de l'home, sinó un món que es tancava sobre l'home. No, si el llenguatge d'aquests països era conforme amb el que ressonava profundament en mi, no ho era perquè respongués a les meves preguntes, sinó perquè les feia inútils. No eren accions de gràcies les que podien pujar-me als llavis, sinó era Nada que només va poder néixer davant paisatges aixafats pel sol. No hi ha amor a la vida sense desesperació de viure.

«Amour de vivre», *L'envers et l'endroit*, 1937. Visitant Mallorca, Albert Camus va escriure sobre tots els sentiments que el claustre de Sant Francesc li va provocar.

7. LLULL, DESCONHORT (FRAGMENT)

Quan fui gran e sentí del món sa vanitat,
començí a fer mal e entrí en pecat,
oblidant Déu gloriós, seguint carnalitat;
mas plac a Jesucrist per sa gran pietat,
que es presentà a mi cinc vets crucificat,
per ço que el remembràs, e en fos enamorat
tan fort, que eu tractàs com Ell fos preïcat
per tot lo món, e que fos dita veritat
de la sua Trinitat e con fo encarnat;
perquè eu fui espirat e en tan gran volentat,
que res àls no amé mas que Ell fos honrat,
e adoncs començí con lo servís de grat.
(1295)

8. JOSEP PLA AL BORN

Palma té l'aspecte d'una ciutat neta i de molt bon aire. El Born és una delícia urbana, un saló acabat. És un carrer per a estar. La majoria de carrers són per passar. El Born és un carrer per a estar. M'imagino que la persona dotada per la xafarderia no pot pas demanar res més eficaç. El pla de la ciutat té mobilitat i fa unes pujades i baixades que tenen molta gràcia. Els carrerons són civils, no tenen res de dramàtic. Divagant pels voltants del Born em topo amb tres o quatre grans palaus, de gran estampa, d'un ruralisme sòlid, senyorial. Els patis són memorables. Les cases són senyorials perquè els signes de riquesa hi són discrets, molt poc visibles, desproveïts de petulància. La gent camina a poc a poc, sense empentes, va i ve pels seus quefers plàcidament...

9. JORGE LUIS BORGES – LA CATEDRAL

Las olas de rodillas
los músculos del viento
las torres verticales como gritos
la catedral colgada de un lucero
la catedral que es una inmensa parva
con espigas de rezos

Lejos
Lejos
Los mástiles hilvanan horizontes
y en las playas ingenuas
las olas nuevas cantan los maitines

La catedral es un avión de piedra
que puja por romper las mil amarras
que la encarcelan
la catedral sonora como un aplauso
o como un beso.

(Poema dedicat a la Seu, escrit durant una estada de Borges a Mallorca, maig 1920-febrer 1921)

10. MULTIPLICACIÓ DELS PANS I ELS PEIXOS (Mc. 6,30-44)

30 Els apòstols es reuniren amb Jesús i li van explicar tot el que havien fet i ensenyat. 31 Ell els diu:
—Veniu ara vosaltres sols en un lloc despoblat i reposeu una mica.
Perquè hi havia tanta gent que anava i venia, que no els quedava temps ni de menjar.
32 Se n'anaren, doncs, amb la barca tots sols cap a un lloc despoblat. 33 Però els veieren marxar i molts ho
van saber; de totes les poblacions van córrer a peu fins allà i van arribar-hi abans que ells. 34 Quan Jesús
desembarcà, veié una gran gentada i se'n compadí, perquè eren *com ovelles sense pastor*; i es posà a
instruir-los llargament.
35 Quan ja s'havia fet tard, els deixebles s'acostaren a dir-li:
—Aquest lloc és despoblat i ja s'ha fet tard. 36 Acomiada la gent, i que vagin a les masies i als pobles del
voltant a comprar-se alguna cosa per a menjar.
37 Però Jesús els respongué:
—Doneu-los menjar vosaltres mateixos.
Ells li diuen:
—Per a donar-los menjar hauríem de comprar pa per valor de dos-cents denaris!
38 Jesús els pregunta:
—Quants pans teniu? Aneu a veure-ho.
Ells ho miren i li diuen:
—Cinc pans i dos peixos.
39 Llavors Jesús els va manar que fessin seure tothom en colles a l'herba verda. 40 La gent s'assegué en
grups de cent i de cinquanta. 41 Jesús prengué els cinc pans i els dos peixos, alçà els ulls al cel, digué la
benedicció, partí els pans i en donava als seus deixebles perquè els servissin a la gent. També va repartir els
dos peixos a tothom. 42 Tots en van menjar i quedaren saciats. 43 Després van recollir els bocins de pa que
havien sobrat i n'ompliren dotze cistelles, i també van recollir les sobres dels peixos. 44 D'aquells pans,
n'havien menjat cinc mil homes.

11. CARTA DE L'ARXIDUC LLUÍS SALVADOR A VERDAGUER

EPISTOLARI

A JACINT VERDAGUER

Miramar, 24 gener 1894.

Mossèn Jacinto Verdaguer.

Molt estimat senyor: Es correu d'ahir me va dur es seu dos últims llibres amb sa seua atenta dedicatòria, de lo que li estic sumament agraït. Es *Roser de tot l'any* ja l'havia saboreat en *La Veu de Catalunya*. *La fugida a Egipte* la vaig lletgir ahir vespre amb un alè. En es quatre peregrinatges que vaig fer a Terra Santa, amb un vaig seguir es camí des Nin Jesús i venint des desert vaig saludar amb goig ses praderes florides de sa Terra promesa. En rebrà un exemplar d'aquest pobre llibret meu. Des seu en vaig quedar admirat.

Si sa seua permanenci a la Gleva va donar fruit tan saborós, me va ocórrer d'oferir-li de venir a passar una llarga temporada per aquí, ara que de cop sa templada primavera se fa prop i a on s'estiu és fresc i agradable. Vostè poria habitar una de ses meues cases, aquella que es seu gust li indicaria com a més apropiada per s'objecte i amb aquelles persones que fossen des seu agrat i amb aquella llibertat i independenci que és necessari per aquella persona que vulga treballar segons ses seues costums i ses seus tendencis.

Aquí poria s'autor de *L'Atlàntida* escriure un nou poema damunt d'En Ramon Llull, llum de s'etat medi i glòria de Catalunya, ja que me siga permès d'anyadir amb aquest nom aqueixes illes catalanes. Ningú com ell està destinat de Déu per tal empresa.

Aquí, damunt d'aquella terra o an va néixer i créixer, ran des murmull d'aquella font a on bevia i que encara du es seu nom, damunt d'aquell terrat d'on "Blanquerna" mirava ses estrelles i dins aquella mateixa iglesi a on "rebent es Nin Jesús en es seus braços" poria sentir ressonar ses paraules de s'amat a s'amic, vostè poria collir ses inspiracions que poria glosar dins es boscs solitaris acompanyat únicament per ses dolces cantúries dels aucellets.

Si ses meues paraules produeixen en es seu cor s'afecte des "Tripticon" de la Gleva, ja vostè és a s'obra i jo sense cap mèrit hauré fet un gran servici an es país donant empenta per enalçar an es seu més gran homo un monument durader erigit per aquell que vivint en aqueixa terra enmig de visions celestials ja no canta com es poetes sinó com ets àngels.

Déu i Verdaguer disponguen. Es seu afm.

LLUÍS SALVADOR

12. ARXIDUC LLUÍS SALVADOR, *LO QUE SÉ DE MIRAMAR*

Molta de gent va venir a Miramar després que va esser restaurat i trepitjaren ses pedres véies mal forjades de s'entrada, a on tal vegada ressonaren ses petjades des fundador. D'un tot sol, d'entre els molts que hi vengueren, sia feta memòria: des mossèn Cinto Verdaguer. Vàries vegades havia vengut a passar uns quants dies amb mi; li agradava molt sa pau d'aquestes altures. Sa vida senzilla de la Beata Catalina el cautivava i volia escriure un poema inspirat en ella. Déu sap quina font d'inefable poesia va quedar oculta! Sa darrera vegada que vengué, un vespre que se torbava de venir-me a veure, com tenia de costum, vaig anar a cercar-lo.

—¿Què fa aquí a les fosques, D. Cinto? —li vaig demanar.

—Estic, me respongué, mirant els estels i en ells veig tota sa grandesa de Déu; me pareix que me parlen i no me cans de mirar-los.

Seia tot sol devora sa finestra, i sa nit calmosa i clara reinava damunt ses oliveres véies i ses heures tremoloses amb s'alè de sa nit.

—Me deix encara un poc —afegí.

Després de llarga estona va venir, i els seus ulls brillaven i pareixien enlluernats encara per sa visió tenguda. ¿Conversava com el gran Místic amb l'Amat?

Havia jo d'anar a Alger, i com ell no hi havia estat mai el vaig convidar a venir-hi.

—M'agradaria, me respongué, però tal dia he d'esser a Barcelona i no hi podria esser.

—¿Per què no?, li vaig dir jo; no estarem més que dos dies.

—Perque no seran tornats, contestà; m'ho ha dit la Moreneta.

Era la Moreneta de Montserrat, aquella que invocava Carles V en ses batalles.

D. Cinto se n'anà a Barcelona i jo cap a Alger. Un temporal dels més grossos que es veuen en aquelles costes, mos hi fe estar una setmana. Ses paraules de la Moreneta s'eren complides.

13. CANT DE RAMON

I

Som creat e ésser m'és dat
a servir Déu que fos honrat,
e som caüt en mant pecat.
En ira de Déu fui pausat;
Jesús me venc crucificat, 5
volc que Déus fos per mi amat.

He estat creat i m'ha estat donat el ser per servir Déu, per tal que fos honrat, i he caigut en molts pecats. Em vaig posar en la ira de Déu; Jesús crucificat se'm va aparèixer, volgué que Déu fos estimat per mi.

II

Matí ané querre perdó
a Déu, e pris confessió

ab dolor e contrició.
De caritat, oració, 10
esperança, devoció,
Déus me fé conservació.

De bon matí vaig demanar perdó a Déu, i vaig confessar-me amb dolor i contrició. Déu em va conservar la caritat, l'oració, l'esperança i la devoció.

III

Lo monestir de Miramar
fiu a frares Menors donar
per sarraïns a preïcar. 15
Enfre la vinya e el fenollar
amor me pres, fé'm Déus amar
e enfre sospirs e plors estar.

El monestir de Miramar vaig fer donar als frares menors perquè prediquessin als sarraïns. Entre la vinya i el fenollar l'amor em va prendre, i em va fer estimar Déu i estar entre sospirs i plors.

IV

Déus Paire, Fill, Déus espirat,
de qui és sancta Trinitat, 20
tracté com fossen demonstrat.
Déus Fill del cel és davallat;
de una verge està nat,
Déu e home, Crist apellat.

He tractat de demostrar Déu Pare, Fill i Esperit Sant, que és la santa Trinitat. Déu Fill ha davallat del cel i ha nascut d'una verge, Déu i home, anomenat el Crist.

V

Lo món era en damnació; 25
morí per dar salvació
Jesús, per qui el món creat fo.
Jesús pujà al cel sobre el tro;
venrà jutjar li mal e el bo:
no valran plors querre perdó. 30

El món estava condemnat; Jesús, que va crear el món, va morir per salvar-lo. Jesús pujà al tron celestial; vindrà a judicar els bons i els dolents: llavors no valdrà demanar perdó ni plorar.

VI

Novell saber hai atrobat;
pot-ne hom conèixer veritat
e destruir la falsetat.
Sarraïns seran batejat,
tartres, jueus e mant errat, 35

per lo saber que Déus m'ha dat.

He desenvolutpat un nou saber mitjançant el qual hom pot conèixer la veritat i destruir la falsetat. Sarraïns, tàtars, jueus i molts infidels seran batejats, gràcies al saber que Déu m'ha donat.

VII

Pres hai la crots. Tramet amors
a la Dona de pecadors
que d'ella m'aport gran secors.
Mon cor està casa d'amors 40
e mos ulls fontanes de plors:
enfre gauig estaig e dolors.

M'he fet croat. Trameto l'amor a la Dama dels pecadors perquè d'ella em porti grans socors. El meu cor és una casa d'amor i els meus ulls són fonts de plors: estic entre el goig i el dolor.

VIII

Som vell, paubre, menyspreat,
no hai ajuda d'home nat,
e hai trop gran fait emparat. 45
Gran res hai de lo mon cercat,
mant bon exempli hai donat:
poc som conegut e amat.

Sóc vell, pobre i menyspreat, no tinc ajuda de ningú, i he començat una empresa massa gran. He recorregut gran part del món, he donat molt bon exemple: poc sóc conegut i estimat.

IX

Vull morir en pèlag d'amor.
Per ésser gran no hai paor 50
de mal príncep ne mal pastor.
Tots jorns consir la deshonor
que fan a Déu li gran senyor
qui meten lo món en error.

Vull morir en un mar d'amor. No tinc por dels mals prínceps ni dels mals pastors per molt poderosos que siguin. Cada dia tinc present el deshonor que fan a Déu els grans senyors que posen el món en error.

X

Prec Déus trameta missatgers 55
devots, cients e vertaders,
a conèixer que Déus hom és.
La Verge on Déus hom se fés
e tots los sants d'ella sotsmès,
prec que en infern no sia mès. 60

Prego a Déu que enviï missatgers devots, savis i vertaders, perquè ensenyin que Déu s'ha fet home. Prego a la Verge en qui Déu es va fer home i a tots els sants que a ella se sotmeten que no sigui condemnat a l'infern.

XI

Laus, honor al major Senyor,
al qual tramet la mia amor
que d'ell reeba resplendor.
No som digne de far honor
a Déu, tan fort som pecador, 65
e som de libres trobador!

Lloança, honor al Senyor més gran, al qual trameto el meu amor per rebre il·luminació d'ell. No sóc digne de fer honor a Déu perquè sóc un gran pecador i, tanmateix, sóc escriptor de llibres!

XII

On que vaja cuit gran bé far,
e a la fi res no hi pusc far,
per què n'hai ira e pesar.
Ab contrició e plorar 70
vull tant a Déu mercè clamar
que mos libres vulla exalçar.

Allà on vaig penso fer gran bé, i al cap i a la fi no aconsegueixo res, per la qual cosa estic trist i apesarat. Amb contrició i plors vull clamar tanta mercè a Déu que vulgui exalçar els meus llibres.

XIII

Santetat, vida, sanitat,
gauig me dó Déus e libertat,
e guard-me de mal e pecat. 75
A Déu me som tot comanat:
mal esperit ne hom irat
no hagen en mi potestat.

Que Déu em doni santedat, vida, salut, goig, llibertat, i em guardi de pecat. M'encomano del tot a Déu: que ni mals esperit ni homes violents no tinguin cap poder sobre mi.

XIV

Man Déus als cels e als elements,
plantes e totes res vivents 80
que no em facen mal ni turments.
Dó'm Déus companyons coneixents,
devots, leials, humils, tements,
a procurar sos honraments.

Que Déu mani als cels i als elements, a les plantes i a tota cosa vivent, que no em facin mal ni em turmentin. Que Déu em doni companys savis, devots, lleials, humils, temerosos, per procurar el seu honor.

14. JOAN ALCOVER, MIRAMAR

Sempre visquí vora del mar,
mes fins avui no el coneixia;
sobtadament, a Miramar,
m'ha revelat sa fesomia.

Sembla somriure i alenar,
com una verge qui somia;
de món a món sembla passar,
com una immensa correntia.

Vénen la flota i el fibló,
i del fantàstic horitzó
no s'interromp la pau eterna.
Sols, en els ulls del pelegrí,
vibra quelcom de gegantí
quan passa l'ombra de Blanquerna.

Joan Alcover – *Cap al tard* (1909)

15. RUSIÑOL, MIRAMAR

Hi havia un infant, en aquesta illa, que no es volia deixar banyar per por de tenyir-se de blau; doncs, des d'aquest Miramar se'n veu tanta, de blavor, que fa estrany que els barcos que hi passen no siguin de color ultramarí a l'arribar allí a ultraterra. No se'n pot veure pas més. Hi és tot. O arriba al cel o el baixa en ell: però allà lluny tot és una cosa, i aquelles ones que fan tan mal als pobres que han de passar-les, vistes d'aquí, no són més que arrugues damunt d'una pell tan fina, que sembla que es pugui amanyagar passant-hi la mà per damunt. Per damunt d'aquest mar tan blau s'hi veuen camins misteriosos que, com van canviant de lloc, només els deuen saber els peixos...

L'illa de la calma, 1922

16. LLULL, "DE LA VIDA EN LA QUAL ESTAVA BLAQUERNA EN SON ERMITATGE"

[1] Blaquerna se llevava a la mijanit e obria les finestres de la cel·la per ço que veés lo cel e les esteles e començava sa oració com pus devotament podia per tal que tota sa ànima fos amb Déu e que sos ulls fossen en llàgrimes e en plors. Quan Blaquerna havia contemplat e plorat llongament tro a les matines, entrava en l'església e sonava les matines e el diaca venia qui li ajudava a dir les matines. Aprés l'alba, cantava la missa. Quan havia cantada la missa, Blaquerna deïa algunes paraules de Déu al diaca per tal que l'enamoràs de Déu e ambdós parlaven de Déu e de ses obres e ploraven ensems per la gran devoció que havia en les paraules que deïen. Aprés estes paraules lo diaca entrava en l'hort e laborava en algunes coses, e Blaquerna eixia de l'església e recreava sa ànima del treball que havia sostingut sa persona e guardava los munts e els plans per tal que alguna recreació hagués.

[2] Encontinent que Blaquerna se sentia revingut, entrava en oració e en contemplació o llegia en los llibres de la divina Escriptura e en lo *Llibre de contemplació*, e estava enaixí tro a la tèrcia. Aprés deïen tèrcia, migdia e hora nona, e aprés la tèrcia lo diaca se'n retornava e adobava algunes herbes o llegum a Blaquerna. En l'hort o en algunes coses Blaquerna laborava per tal que no estigués ociós e que sa persona n'hagués major sanitat; e entre migdia e hora nona ell anava menjar. Aprés que havia menjat, retornava-se'n tot sol a l'església, en la qual feïa gràcies a Déu. Quan havia feta sa oració, estava una hora e anava's deportant per l'hort e a la font, e per aquells llocs on mills pogués alegrar sa ànima ell anava. Aprés dormia per tal que mills

ne pogués sostenir lo treball de la nit. Quan havia dormit, lavava ses mans e sa cara e estava tant de temps destrò[22] que sonava vespres, a les quals venia lo diaca; e quan havien dites vespres deïen la completa, e lo diaca se'n retornava. E Blaquerna entrava en consideració en aquelles coses que mills li agradaven ni mills se'n pogués aparellar d'entrar en oració.

[3] Aprés lo sol post, Blaquerna se pujava en lo terrat que era sobre la cel·la e estava en oració tro al prim son,[23] esguardant lo cel e les esteles amb ulls ploroses e amb cor devot, consirós en los honraments de Déu e en los falliments que los hòmens fan en est món contra Déu. En tan gran aficament[24] e en tan gran fervor estava Blaquerna en contemplació del sol post tro al prim son, que, quan s'era colgat e dormia, vijares li era que fos amb Déu segons que havia feta sa oració.

17. VERDAGUER, PREFACI A LES *PERLES D'AMIC I AMAT* (FRAGMENT)

Un capvespre dels últims de 1894[25] truquí a la porta de l'ermita de Miramar demanant aculliment i sos pobres ermitans, de bon grat i ab una cara que traïa la bondat del seu cor, me'l donaren. Sobre la tauleta del senzill allotjament que m'oferiren, prop del plat de seca i virolada sopa mallorquina i de l'escudella mengívola de fonolls marins que·m donaren per a sopar, hi havia (quines postres per a mi!) el *Llibre de l'Amic i l'Amat* amanit ab uns comentaris castellans.[26] A desgrat de la son que tenia, vaig llegir-los d'un cap a l'altre, i aquelles *dialogacions* i *càntics* que sabia mig de cor, me feren una impressió tota nova, i en aquella soletat, en el bell cor de la nit, davant l·imatge de son il·luminat autor, que lluïa, en marc tant pobre com son hàbit, en la paret, com a primer i principal ornament de la cambra, els trobí un nou sentit i una sabor mística superior a la de tots els llibres místics escrits per la mà de l'home. Aquella sentor regalada·m tornà al paladar de la memòria tota la nit, i esperí la claror del dia mig despert i mig en somnis, assaborint, i no sé si diga remugant, aquells misteriosos conceptes, sempre ab creixenta fruïció. Fora dels llibres sagrats, jo no recordo haver llegida poesia mística més alta i que entrés més sobiranament esbalaïdora i lluminosa en la meva ànima.

L'endemà, després de celebrar la santa missa en la capella dels Penitents, baixí a l'ermita de la Santíssima Trinitat, on resta encara alguna ruina del convent de Ramon Llull, el primer de missionistes que hi ha hagut; pugí a la Cova, a on diuen que escrigué algun de sos millors llibres; visití les ruïnes de les ermites velles tal volta habitades per anacoretes contemporanis seus; m'enfilí a les cingleres de l'Alsina Borda i l'Atalaia Vella, dominadores d'aquells sagrats indrets; davallí d'aquella mar que ell contemplaria en èxtasi tantes vegades, i, sense adonar-me'n, trobí que·ls pensaments en prosa que havia llegits la vetlla abans, anaven prenent, tot rodolant pels recons de la memòria, el fullatge del vers i la girada i l'aire de la poesia.

Grans mercès a la generosa i amable hospitalitat de l'arxiduc D. Lluís Salvador, qui·s dignà servir-me de guia per aquells boscos i serres veïnes tot contant-me fil per randa en el lloc mateix totes ses tradicions i llegendes, poguí allargar-hi l'estada alguns dies i meditar de nou aquells càntics entre la vinya i el fenollar, aon probablement foren escrits, escalfar-me a llur escalfor i ab la seva llum il·luminat traduir-ne alguns altres a mon llenguatge. Tot allí m'ajudava i em donava la mà en l'obra; les imatges mateixes que jo tenia davant els ulls podien haver-li inspirades an ell les idees que jo posava en vers. ¿Qui sab si l'aubó, aquell lliri blanc tant bonic com abundós i de tant bon auguri, que diuen per allí fa dir als pagesos «any d'aubons, any de gabaions», li posà a la ploma·l càntic: «Entrà l'Amic en l'hort d'amor, i veu-hi un bell lliri i alegrà's, per quant aquell lliri li representava·l seu Amat»[27]? ¿Qui sab si la font que·s troba al peu del camí, entre la capella i l'hosteria, li inspirà l'altre càntic no menys admirable: «Bevia l'Amic en la font de l'Amat i embriagà's

[22] *destrò*: 'fins que'.
[23] *prim son*: 'primer son'.
[24] *aficament*: 'fixació, concentració'.
[25] Verdaguer arribà a Miramar el 14 de desembre de 1894.
[26] Es refereix a l'edició dels primers 271 versicles del *Llibre d'amic e amat*, publicada en fascicles per J. Rosselló , apartir de 1886
[27] Es tracta del vers. 266 de l'edició catalana de Joan Bonllavi, de 1521, que és apòcrif.

d'amor»[28]? ¿Qui sab si aquells horts i vergers eren els *horts* i *vergers* de què parlava l'Amic, i sos camins les tant anomenades *carreres* que l'hi duien? Eren les mateixes *flors* les que hi *florien*, eren els mateixos *papellons* els que hi *volaven*[29] i els mateixos *aucells* els que hi «cantaven a l'alba».[30] Per fosca i desentonada que sia ma veu, jo no podia quedar mut en el concert que allí les criatures totes aixecaven a l'Amat i, no sentint-me capaç d'inventar una nota digna, i ni volent ni gosant aixecar la veu a casa del gran mestre, repetia a ma faisó i manera, com un humil ressò, les notes divines de son càntic.

18. JULIO CORTÁZAR - EL MIRADOR DE L'ARXIDUC

Ayer, desde el mirador del Archiduque Luis Salvador, miré una vez más hundirse el sol en el mar. Un amigo mencionó el rayo verde, y me dolió por adelantado que los niños presentes lo esperaran con la misma ansiedad con que yo lo había deseado en mi absurdo horizonte suburbano; ahora sería peor, ahora las condiciones estaban dadas y no habría rayo verde, los padres justificarían de cualquier manera el fiasco para consolar a los pequeños; la vida — así la llaman — marcaría otro punto en su camino hacia el conformismo. Del sol quedaba un último, frágil segmento anaranjado.
Lo vimos desaparecer detrás del perfecto borde del mar, envuelto en el halo que aún duraría algunos minutos. Y entonces surgió el rayo verde, no era un rayo sino un fulgor, una chispa instantánea en un punto como de fusión alquímica, de solución heracliteana de elementos. Era una chispa intensamente verde, era un rayo verde aunque no fuera un rayo, era el rayo verde, era Julio Verne murmurándome al oído: ¿Lo viste al fin, gran tonto?

"El rayo verde". *Papeles inesperados*, 2009

19. COSTA I LLOBERA – EL PI DE FORMENTOR

Electus ut cedri

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu ungí d'aroma sa testa consagrada
i li donà per trone l'esquerpa serralada,
per font l'immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'àguila marina,
o del voltor qui passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revincla per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

[28] Es tracta del vers. 275 de la present edició, del qual *v* en varia la major part.
[29] Vers. apòcrif núm. 70 de l'edició de 1521.
[30] Vers. 26.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
per glòria i per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i vencer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura…
oh vida, oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tes plantes la mar del mon irada,
i tes cançons tranquiles 'niran per la ventada
com l'au dels temporals.

20. *LLIBRE DE LES BÈSTIES* – ADAPTACIÓ

Personatges: Narrador 1, Narrador 2, Narrador 3, Bou, Renard, Lleó, Lleopard, Muller, Ca, Llull, Orifany, Canonge

@ INTRODUCCIÓ MUSICAL

[NARRADOR 1:] **De l'elecció del rei**. En una bella plana, per on passava una bella aigua, estaven moltes bèsties que volien elegir rei. Acord fo emprès per la major part, que el Lleó fos rei; mas lo Bou contrastava molt fortment a aquella elecció, e dix estes paraules:

[BOU]: Senyors, a noblesa de rei se cové bellesa de persona, que sia gran, humil, e que no dó damnatge a ses gents. Lo Lleó no és gran bèstia, ni és bèstia que viva de herba, ans menja les bèsties. Lo Lleó ha paraula e veu que fa estremir de paor tots nosaltres, quan crida. Mas, per mon consell, vosaltres elegirets lo Cavall a rei; car lo Cavall és gran bèstia, e bella, e humil: lo Cavall és bèstia lleugera, e no ha semblant orgullós, ni no menja carn.

[NARRADOR 2:] Molt plac al Cervo, al Cabirol, e al Moltó, e a totes les altres bèsties que vivien de herbes, ço que el Bou deia; mas Na Renard se denantà de parlar davant tots, e dix estes paraules:

[RENARD:] Senyors, con Déus creà lo món, no el creà per intenció que hom fos conegut ne amat, ans ho féu per ço que ell fos amat e conegut per hom; e segons aital intenció, Déus volc que hom fos servit per les bèsties, jatsia que hom viva de carn e de herbes. E vosaltres, senyors, no devets esguardar a la intenció del Bou, qui desama lo Lleó, per ço car menja carn; ans devets seguir la regla e l'ordonança que Déus ha donades e posades en les creatures.

@ MÚSICA

[NARRADOR 3:] De l'altra part allegà lo Bou, amb sos companyons, contra les paraules de Na Renard, e dix que per ço cor ell deia que el Cavall fos rei, lo qual menja herba, par que ell e sos companyons hagen vera intenció a la elecció del rei; car si falsa intenció hi havien, no dirien que el Cavall, qui menja l'herba que ells mengen, fos rei. Ni ells no devien creure Na Renard de la elecció del rei; car Na Renard més vol que el Lleó sia rei, per ço car viu de les romanalles qui romanen del Lleó, quan ha menjat en la caça que ha presa, que

no fa per la noblesa del Lleó. Tantes de paraules hac de la una part e de la altra, que tota la cort se torbà, e la elecció fo empatxada. E l'Ors, e el Lleopard, e l'Onça, qui havien esperança que fossen elets a rei, digueren que la cort se allongàs tro a altre temps que haguessen determenat qual bèstia és pus digna d'esser rei. Na Renard conec que l'Ors, e el Lleopard, e l'Onça allongaven la elecció, per ço car cascun havia esperança d'esser rei, e dix, en presència de tots, estes paraules:

[RENARD:] En una esgleia catedral se feia elecció, e era contrast, en aquell capítol, de l'elecció del bisbe; car los uns canonges volien que fos bisbe lo sagristà d'aquella esgleia, lo qual era hom molt savi de lletres e de virtuts era abundós. L'ardiaca cuidava esser elet a bisbe, e lo cabiscol atretal, e contrastaven de l'elecció del sagristà, e consentien que fos bisbe un canonge simple qui era bell de persona, e no sabia neguna ciència. Aquell canonge era flac de persona e era molt luxuriós. Molt se meravellà tot lo capítol de ço que l'ardiaca e el cabiscol deien. En aquell capítol havia un canonge qui dix aquestes paraules:

[CANONGE:] "Si lo Lleó és rei, e l'Ors e la Onça e el Lleopard han contrast a la sua elecció, tots temps seran en malvolença del rei; e si lo Cavall és rei, e lo Lleó fa negun falliment contra lo rei, com ne porà pendre venjança lo Cavall, qui no és tan fort bèstia com és lo Lléo?"

@ MÚSICA

[NARRADOR 1:] **Dels missatgers que lo Lleó tramès al rei dels homes**. Lo Lleó adoctrinà lo Lleopard e l'Onça, com deguessen fer missatgeria, e dix estes paraules:

[LLEÓ:] Saviesa de senyor és significada en missatgers savis, bé parlants, bé acon-sellants, bé acordants; e noblesa de senyor és significada en missatgers que facen honradament messió, e que sien bé vestits, e hagen companya ben nodrida, e bé arreada, e que los missatgers ni llur companya no hagen avarícia, ni gula, luxúria, supèrbia, ira, ni negun altre vici. Totes aquestes coses e moltes d'altres són necessàries a missatgers de noble príncep, per tal que la missatgeria sia agradable al príncep, e a sa cort, a qui són trameses los missatgers.

[NARRADOR 2:] Com lo Lleó hac adoctrinats sos missatgers com deguessen parlar amb lo rei, ni com se deguessen captenir, e els missatgers foren partits de sa cort, los missatgers anaren llongament per moltes terres e diverses. Tant anaren los missatgers, tro que vingueren en una ciutat on lo rei tenia gran parlament. A l'entrant d'aquella ciutat s'esdevenc que estaven folles fembres de bordell, e en presència dels missatgers pecaven amb los hòmens. Molt se meravellaven los missatgers, quan ho veeren; e lo Lleopard dix a son companyó estes paraules:

[LLEOPARD:] Un burguès havia una dona de muller, que molt amava. Aquell burguès llogava un hostal que era prop son alberg, a una folla fembra. La muller del burguès veia sovén entrar los folls hòmens a aquella folla fembra, e pres-li volentat que usàs de luxúria. Aquella dona fo llogament en pecat de luxúria. Un dia s'esdevenc que son marit la trobà amb un hom qui pecava amb ella. Molt fo irat lo burguès del falliment de sa muller; e sa muller dix a son marit estes paraules:

[MULLER:] "Una vegada s'esdevenc que en una praderia se combatien dos bocs salvatges, e per los grans colps que es donaven eixia'ls sang del front. Aquella sang caïa en la bella herba que era en aquella plaça on se combatien; una volp llepava aquella sang. Esdevenc-se que los dos bocs s'aürtaren, e trobaren en lo mig la volp, e feriren aquella per los costats. Tan gran fo lo colp que donaren a la volp, que la volp ne morí; e dementre moria, dix que ella era ocasió de sa mort".

[CA:] Lleopard, sényer —dix lo Ca—, gran meravella és com los hòmens, qui creen Déu, no han consciència com lleixen pecar aquestes folles fembres en presència de les gents que ixen e entren en aquesta ciutat. Semblant és que el senyor d'esta ciutat, e los habitadors de la ciutat sien luxuriosos, e que, enaixí com los cans, desvergonyadament usen de luxúria.

[NARRADOR 3:] Dient lo Ca estes paraules, entraren-se'n en la ciutat, e vengueren a hostal; e puixes anaren al rei lo Lleopard e l'Onça amb les joies que aportaven.

[…] **@ MÚSICA**

[NARRADOR 1:] Lo rei convidà un dia los missatgers, e tenc aquell dia gran cort. En una bella sala menjà lo rei e la regina amb molts de cavallers e de dones, e denant lo rei menjaren los missatgers. Dementre que el rei e la regina menjaven, joglars anaven cantant e sonant estruments per la sala, amunt e avall, e deien cantars

deshonests e contraris a bons nodriments. Aquells joglars lloaven ço que feia a blasmar, e blasmaven ço que feia a lloar; e lo rei e la regina e tots los altres reien, e havien plaer d'açò que aquells joglars feien. Dementre que lo rei e tots los altres tenien solaç d'açò que els joglars feien e deien, un hom pobrament vestit, amb gran barba, venc en aquella sala, e dix en presència del rei e de la regina e de tots los altres, aquestes paraules:

[LLULL:] No s'oblit lo rei, ni la regina, ne sos barons, ne tots los altres, grans e petits, qui mengen en esta sala, com Déus ha creades tantes creatures qui són en la taula del rei e de tots los altres; les quals ha creades diverses e delitables a menjar, e ha fetes aquelles venir de llongues terres, per tal que sien a servici d'home, e que hom servesca Déu. No es cuit lo rei ni la regina que Déus oblit la deshonestat ni el desordonament que és en esta sala, en la qual és Déus deshonrat; car no és qui reprena ço que fa a reprendre, ni qui llou ço que fa a lloar, ni qui a Déu faça gràcies de la honor que Déus ha feta en aquest món al rei, e a la regina, e a tots los altres.

@ MÚSICA

[NARRADOR 2:] **De la mort de Na Renard**. No s'oblidà Na Renard de tractar la mort del rei, e oblidà l'honrament que el rei li havia fet sobre tots los barons de sa cort. Un dia dix Na Renard a l'Orifany que hora era que lo rei morís, e majorment com tan bé era aparellat, que en sa cort no havia altre conseller mas Na Renard. Llongament considerà l'Orifany en ço que Na Renard deia, e hac consciència en consentir en la mort del rei. De l'altra part temia que si ell era desobedient a Na Renard, que Na Renard no el descobrís e que tractàs sa mort. Finalment s'acordà l'Orifany que no consentís a Na Renard, car gran consciència havia que el rei morís. D'altra part que temia·s que si ell era rei, que Na Renard no el traís, així com traïa lo rei; e l'Orifany amà més estar en perill de mort, que fer traïció contra son natural senyor. Dementre que l'Orifany enaixí considerava, ell dix enfre si que enaixí com Na Renard amb maestria volia fer auciure lo rei, que enaixí ell ab maestria faés auciure al rei Na Renard.

[ORIFANY:] Car, si en lo cors de Na Renard cap traïció, certesa, ni mestria, quant més en mon cors, que és tan gran, deu caber lleialtat, saviesa e maestria.

[...] **@ MÚSICA**

[NARRADOR 3:] Aprés estes paraules, l'Orifany dix al rei que lo Conill e lo Paó havien consentit en sa mort. Molt fo meravellat lo rei de Na Renard, a qui havia fet tant d'honrament, com poc concebre vers ell engan e falliment; e dix aquestes paraules:

[LLEÓ:] A mon pare he oït dir e recontar que mon avi, qui era rei de una gran terra, volc abaixar los barons a qui es tanyia honor, e volc exalçar les vils bèsties a les quals no es cové honrament; enfre les quals bèsties fo lo Simi, al qual feu molt d'honrament. Aquell Simi, per ço car era semblant a hom, hac desig que fos rei, e concebé, en lloc d'honrament, traïció contra mon avi.

[ORIFANY:] Sényer —dix l'Orifany—, en pauc anap no pot molt vi caber, ni en persona qui sia de vil lloc, no cap gran honrament ni gran lleialtat; e per ço és bo que vós auciats Na Renard, e que hajats bon consell, e siats franc en vostre senyoratge, e no sotsmetats a malvada persona la noblesa que Déus vos ha donada per llinatge e per ofici.

[NARRADOR 1:] Aprés estes paraules, l'Orifany anà al Senglar, amb qui Na Renard havia parlat e dix que ell sabia ço que Na Renard li havia dit, enaixí ho dix l'Orifany al senglar com Na Renard li ho havia dit. Lo Senglar se meravellà com l'Orifany ho sabia, e l'Orifany li recontà tot lo fet. Estant que l'Orifany amb lo Senglar parlava, Na Renard anà al Lleó, e dix-li que lo Senglar lo volia auciure, e adoncs lo Lleó conec que Na Renard lo volia trair. Lo rei ajustà denant si molts barons, e fo-hi l'Orifany, lo Senglar, Na Renard, e lo Conill, e lo Paó. Denant tots demandà lo Lleó al Conill e al Paó que li diguessen veritat de lo testimoni que havien promès a fer a Na Renard aprés sa mort. La paor del Conill e del Paó fo molt gran; mas molt major fo cella de Na Renard, la qual dix al rei estes paraules:

[RENARD:] —Sényer rei, per tal que jo temptàs vostros barons si us són bons ni lleials dixí a l'Orifany ço que dixí, e açò mateix dixí al Senglar. Del Conill e del Paó vos dic que anc no els parlé de ço que l'Orifany dix contra mi.

[NARRADOR 2:] E adoncs Na Renard se confià que el Conill ni el Paó, que tant lo temen, no el gosassen

acusar al rei ni descobrir de nulla cosa. Com Na Renard hac parlat, lo rei féu un esguard molt horrible al Conill e al Paó, e gità molt gran bram per ço que natura de son alt senyoratge hagués major virtut en la consciència del Conill e del Paó, que la natura perquè lo Conill e el Paó han paor de Na Renard. Con lo Lleó hac gitat lo gran bram, fellonament ell dix al Conill e al Paó que li dixessen veritat, e el Conill e el Paó no es pogren tenir, e dixeren veritat al rei. E adoncs lo rei, ell son cors, aucís Na Renard. E puis que Na Renard fo mort, fo sa cort en bon estament. Lo rei féu de son consell l'Orifany e el Senglar e d'altres honrats barons, e gità'n lo Conill e el Paó.

@ MÚSICA

21. POLLENÇA – PUIG DE MARIA

El municipi de Pollença es troba integrat en el paisatge de la Serra de Tramuntana, en la part més septentrional de l'illa de Mallorca. La superfície total del municipi és de 15.128 ha; ara bé, el nucli urbà principal ocupa aproximadament 64 ha. La població total del municipi de Pollença era de 16.200 habitants el 2013.

Si haguéssim de destacar alguna característica del seu clima és que les temperatures són més fresques de les que es podrien considerar típiques del Mediterrani justament per la influència de la Serra de Tramuntana.

Pel que fa al relleu, el municipi de Pollença es caracteritza per una gran riquesa paisatgística: penya-segats a la península de Formentor, elevacions importants de la Serra de Tramuntana a la part sud-oest del terme municipal, plàcides platges a la badia de Pollença... Ara bé, el nucli urbà es troba en la zona del pla que s'estén des de la badia de Pollença i l'elevació més propera al nucli urbà és el Puig de Pollença, que es troba al sud de la vila.

Aquest és un turó de 330 metres d'alçada des de dalt del quales veu una esplèndida panoràmica sobre la serra, la badia de Pollença, la badia d'Alcúdia amb l'Albufera i part del pla amb la Pobla en primer terme. És rellevant comentar que presideix el puig el santuari del Puig de Maria.

L'ermita del monestir es va construir el 1348 a petició dels jurats i veïnats de la vila en el context de la pesta negra i al cap de poc temps, el 1362, s'hi van instal·lar tres dones, sor Flor Ricomana, Dolça Blanc i Simona Alzina, per viure-hi en comunitat. En pocs anys, elles tres van constituir una comunitat religiosa que va adoptar primer la regla de Sant Pere (1370) i després la de Sant Agustí (1388). La comunitat hi va ser fins que el 1564, a causa de les noves disposicions del Concili de Trento, va haver de deixar el monestir; actualment el santuari és propietat municipal i se n'encarrega un grup de seglars.

Pel que fa a l'estil arquitectònic del monestir, la capella és de finals del s.XV, d'estil gòtic i d'una sola nau. En un cambril, hi ha la talla en pedra d'una Mare de Déu de factura gòtica (que, per cer, és font de nombroses llegendes populars!). Per altra banda, la façana respon a una ampliació neogòtica de mitjan segle XIX (1858) - impulsada per Miquel Costa i Llobera. Per últim, la torre va ser construïda a finals del s. XIV com a baluard de defensa contra els moriscos.

Per acabar amb aquesta introducció a Pollença i al món pollencí, farem una brevíssima aproximació a la història del municipi.

Per començar, són nombroses les restes de l'època pretalaiòtica (datades entre el 2000-1500 aC) i talaiòtica (1300-500 aC) en el terme municipal. Més tard, el 123 aC els romans van crear la ciutat de Pol·lèntia, a prop de l'actual Alcúdia, però no serà fins el 1229-1232, amb la conquesta catalanoaragonesa, que va néixer pròpiament la vila de Pollença. Aquesta va viure una època conflictiva durant els segles XIII i XIV – enfrontaments amb l'orde dels templers, l'arribada de la pesta negra el 1348, entre d'altres- i a l'entrada de l'Edat Moderna també va haver-hi algunes revoltes importants seguides de profundes crisis. No obstant això, des de finals del segle XVI la ciutat va començar a créixer, van arribar-hi els dominics el 1578 i després els jesuïtes el 1688... en resum, va viure una època força expansiva fins que al segle XVIII hi va tornar a haver-hi una crisi demogràfica significativa; es va revertir a partir de finals del segle XIX, quan gràcies a una represa d'activitat econòmica i cultural (amb figures com Miquel Costa i Llobera al darrere), va haver-hi també un creixement de la població. Ja al segle XX, als anys 30 va començar a aparèixer un turisme incipient que es va veure tallat per la Guerra Civil, la qual va tenir com a conseqüència una postguerra caracteritzada per la fam i

la manca de llibertat; van durar fins als anys 50. Aleshores va començar una recuperació econòmica molt marcada pel turisme (hoteleria, restauració, comerç), que encara ara és vigent i molt important a la vila. Aquest creixement econòmic ha tingut un impacte a nivell urbanístic molt important al terme municipal.
La immigració (amb dues onades importants, una als 50, primordialment andalusa; i una els 90, de població majoritàriament magrebina, de l'Europa de l'Est i d'Amèrica del Sud) i la situació de crisi que viu l'estat espanyol des del 2008 són, igual que els de moltes altres localitats d'Espanya, els principals reptes de la població pollencina a l'actualitat.
Finalment, esmentarem dues figures literàries importants filles de Pollença: Miquel Costa i Llobera (1854-1922), el seu poeta per antonomàsia, i Ramon Picó i Campamar (1848-1916), poeta i dramaturg famós també pel seu catalanisme.

(informació extreta bàsicament de la pàgina web oficial de l'Ajuntament de Pollença http://www.ajpollenca.net/) i del web de l'ermita del Puig de Maria (http://www.mallorcaweb.net/puigdemaria/).